

Bilgisayar Destekli Dil Bilgisi Öğretimi: Hipermetin Kullanımı

Received/Geliş: 20/02/2016
Accepted/Kabul: 09/07/2016

Sedat MADEN*
Aslı MADEN**

Öz

Araştırmanın amacı, dil bilgisi öğretiminde bilgisayar destekli hipermetinsel ortamın öğrenci başarısı üzerindeki etkisini tespit etmektir. Ayrıca, öğrencilerin hipermetinle öğretim çalışmalarına yönelik görüşlerini de belirlemek hedeflenmiştir. Çalışmada karma metot kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemi, 58 8. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır (Deney=30-Kontrol=28). Cümlelerin öğeleri konusu deney grubunda hipermetinle oluşturulan ortamda, kontrol grubunda ise geleneksel yöntemle işlenmiştir. Nicel veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan Dil Bilgisi Başarı Testi ile toplanmış ve SPSS 16 programı ile analiz edilmiştir. Öğrenci görüşlerine yönelik nitel veriler görüşme formu ile toplanmış ve içerik analizi uygulanmıştır. Çalışma sonunda hipermetinle öğretimin dil bilgisi başarısı üzerinde geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğu ve öğrencilerin yöntemle karşı farklı görüşler sunduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bilgisayar destekli öğretim, dil bilgisi öğretimi, hipermetin, başarı, görüş.

* Doç.Dr. Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü. sedd52@gmail.com

** Okt. Giresun Üniversitesi Türk Dili Bölümü. asmaden25@gmail.com

Computer Assisted Language Teaching: Hypertext Usage

Abstract

The aim of the study is to investigate the influences of computer assisted hypertext environment on students' success of language learning. It also aims to investigate students' opinions on teaching through hypertexts. In the study, mixed method was applied. The sample of the study includes 58 8 grade students (experimental group=30 - control group=28). The subject of word order (ordering of sentence parts) were taught to students in experimental group in hypertext environment and to the ones in control group with conventional techniques. The quantitative data was gathered through 'Grammar Achievement Test' which was created by the researchers and analysed by using SPSS 16. The qualitative data was gathered through interview form and analysed by using content analysis technique. The study found that teaching Turkish grammar with hypertexts had more positive effects on students' success compared to the conventional techniques. The study also found that the students had various opinions about teaching through hypertexts.

Keywords: Computer-assisted teaching, teaching grammar, hypertext, success, opinion.

Giriş

İnsanın iletişim kurarken kullandığı en etkin araç dildir. Dil, insanın çevresinden aldığı uyarıcıları anlamlandırmasını ve uygun tepkiler vererek meramını anlatmasını sağlar. Dil becerilerinin eğitiminde de bu ilkeye bağlı kalınarak anlama becerileri (okuma ve dinleme) ile anlatma becerileri (konuşma ve yazma) birbirinden ayrı düşünülmezsizin kazandırılmaya çalışılır. Anlama ve anlatma becerilerinin doğru ve etkili bir şekilde gerçekleşmesi, dilin işleyiş kurallarına yani dil bilgisi kurallarına uyulmasına bağlıdır. Dil bilgisi kurallarına uygun olarak yapılan anlatma eylemi tam ve etkili anlamının ön koşuludur. Dil bilgisi; bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir bilim dalı (Göğüş, 1978, s.337), bir dilin kullanma kılavuzudur (Gemalmaz, 1995). Dil bilgisi doğru düşünme, doğru konuşma ve yazmaya yardımcı bir çalışma alanıdır. Bu nedenle dilin işleyiş kurallarının dil becerileri ile birlikte onları destekleyecek biçimde ve alışkanlığa dönüştürülerek öğretilmesi büyük önem arz eder. Dil bilgisi öğretimiyle öğrenciler, dilin imkânlarını, sınırlarını ve gizil gücünü ortaya çıkarırlar. Ana dili öğretiminde hedefe, anlama ve anlatma etkinlikleriyle ulaşılırken bu etkinlikler yazım, noktalama ve dil bilgisi çalışmalarıyla beslenir (Sever, 2000, s.25). Dolayısıyla yazım kuralları ve işaretlerinin kullanımıyla birlikte dilin işleyiş kurallarının da dil becerileri kazandırılırken önemsenmeli ve bütünlük içerisinde öğrenme-öğretme sürecine yerleştirilmelidir.

Dil bilgisinin diğer dil becerilerinin gelişiminde anahtar görevi üstlenmesi, dil bilgisi öğretimini daha önemli hâle getirmektedir. Bu bakımdan, öğrencinin bireysel gelişimine ve dilsel özelliklere uygun bir dil bilgisi öğretiminin yapılabilmesi için çeşitli öğretim uygulamalarının işe koşulması gerekmektedir. Soyut bir bilgi bütünü olan dil bilgisi kurallarının somutlaştırılması, gösterip yaptırılması, iki boyutlu veya üç boyutlu hatta elektronik araçlarla desteklenerek kavratılması şüphesiz öğrenme başarısını artırmaktadır. Dil bilgisi öğretiminde başarıya ulaşmak için, öğrencilerin ilgisini çekebilecek, ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve dil bilgisi konularını somutlaştırarak onların olumlu tutum sergilemelerini sağlayabilecek teknolojiye dayalı araç gereç ve yöntemlerin kullanılması gerekmektedir (Durukan, 2014, s.320).

Bilgisayar Destekli Öğretim ve Hipermetin

Yaşam şartlarının bilgi ve teknolojinin hızlı değişimine bağlı olarak devamlı yenilenmesi dil bilgisi öğretiminde yeni tekniklerin ve materyallerin kullanılmasını gerekli kılmıştır. Ayrıca, öğretim sürecinde bilginin çeşitli şekillerde sunulmasının gerekliliği, geleneksel öğretim araç-gereçlerinin yerine, bilgisayar, genel ağ(internet) ve diğer görsel-işitsel bilgi teknolojilerinin kullanılmasını ön plana çıkarmaktadır (Kaput, 1991). Bu bağlamda, bilgisayarların öğretim ortamlarında kullanılmasının en önemli faydalarından biri, çok sayıda duyu organına aynı anda hitap ederek öğrenme düzeyini artırması ve öğrenilenlerin kalıcılığını sağlamasıdır. Bundan dolayı bilgisayarlarla animasyon, resim, canlandırma ve ses birlikte kullanılarak öğretim ortamlarının geleneksellikten kurtarıldığına ve öğrenme düzeyinin artırıldığına dikkat çekilmektedir (Clark ve Craik, 1992). Bireysel farklılıkları ve aktif katılımı hatta iş birlikli öğrenmeyi ön plana çıkarmış modern eğitim yaklaşımlarının hedeflediği öğrenci merkezli eğitim süreci, bilgisayar yardımıyla rahatlıkla sağlanabilmektedir. Ancak, bilgisayar destekli öğretimin bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Öğrencilerin; farklı bilişsel, duyuşsal özelliklere ve psikomotor becerilere sahip olmaları, öğretim teknolojilerinin geliştirilmesinde çok dikkatli davranılmasını gerektirmektedir (Akpınar, 1999).

Bilgisayar destekli dil öğretimi, internet tabanlı öğretim, uzaktan öğretim, medya okuryazarlığı gibi kavramlar teknolojik gelişmelerle birlikte eğitim sistemi, dil öğretimi ve becerileri için özelleşmiştir. Bilgisayarın ve internetin günlük iletişimde çok fazla yer alması bu doğal süreci hızlandırmaktadır. Bilgisayar ve genel ağ (internet) destekli eğitimin uygulama alanının artmasıyla ortaya çıkan “hipermetin” ve “hipermedya(ortam)” kavramı da dil öğretimi açısından önemli görülen bir teknolojik araçtır (Warschauer ve Healey, 1998; Felix, 1999; Ganderton, 1999; Brooks, 2002; Baker, 2003; Konishi, 2003; Dünser ve Jirasko, 2005; Çakmak ve Altun, 2008; Naumann ve diğ., 2008; Şahin ve Alsancak, 2011; Türkyılmaz ve Başpırmak, 2011).

Bilgi çağının teknolojik altyapısı ile dijital ortamlarda hazırlanmış olan hipermetinler, basılı metinlere karşı bir alternatif olarak sunulmaktadır. Hipermetin, henüz bilimsel teorisi tam anlamıyla bilinmeyen; tek tek metinlerin ve metin sayfalarının birbirine bağlanmasıyla oluşturulan dijital

bir metin türüdür (Wallen, 2002'den akt. Türkyılmaz ve Başarmak, 2011, s.2). Hipermetinler bilgi veri tabanlarından dijital buton ve kategorilerle köprüler kurularak bilgiye hızlı erişim, ortamlar arası geçiş ve etkileşimli kullanım imkânı sağlamaktadır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin okuma ve izlemeye yeni bir biçim vermesi de denilebilecek hipermetinler, gerek gündelik yaşamda gerekse eğitimsel anlamda karşı karşıya kaldığımız zengin okuma ortamlarıdır (Çakmak ve Altın, 2008). Hipermetin, bir metinsel parçadan diğerine makine destekli gönderimler yoluyla bağlanan ve kullanıcının doğrudan etkileşim içine girebildiği bir sistemdir (Conklin, 1987). Diğer bir ifade ile hipermetinler birbirleriyle ilişkili dokümanların ve bilgilerin sanal bağlantılarla ilişkilendirilip organize edildiği, çoklu ortama dayalı bilgi sistemleridir.

Hipermetin, hızlı bir şekilde eğitime uyarlanmış ve eğitim alanında yoğun ilgi görmüştür (Dillon, 1996). Okuyucu açısından klasik ve hiper (köprülü) metin türünün birbirine göre olumlu ve olumsuz yanları bulunabilir. Örneğin hipermetin, okuyucuya metnin herhangi bir bölümüne istediği gibi geçme imkânı tanır. Buna ek olarak, okuyucu hipermetinlerden bilgi edinirken kendi isteklerine ve seçimlerine göre hareket edebilir (Michael ve diğ. 1995; Erica ve Jong, 1999). Bu özellikler sayesinde hipermetnin anlamayı olumlu yönde arttırdığı kabul görse de, bunun yüksek oranda gerçekleşmediğini tespit eden araştırmalar da bulunmaktadır (DeStefano ve LeFevre, 2007'den akt. Türkyılmaz ve Başarmak, 2011). Dikkate alınması gereken diğer bir nokta, elektronik araç ve metin kullanmayı bilmeyen veya internet bağlantılı hipermetinlerin ve hipermedya ortamlarının nasıl kullanılacağına dair bilgisi ve becerisi olmayan bireylerin sonsuz ya da çok boyutlu dijital metinler arasında kaybolabileceğidir. Alanyazında hipermetni tanımlayan ve kullanımına dair deneme sonuçlarını paylaşan birçok araştırma mevcuttur (Botafogo, Rivlin ve Shneiderman, 1992; McDonald ve Stevenson, 1996; McEneaney, 2001; Altun, 2003; Brown, 2000; Sala, 2002; Salmeron ve diğ., 2005; Karadeniz, 2006).

Çakmak ve Altun (2008,s.64) tarafından hiper (köprülü) metinlerin özellikleri aşağıdaki şekilde özetlenmektedir:

- ✓ Hipermetinler metin tabanlı ancak basılı materyaller değil; bilgisayar ekranı üzerinden sunulan (dijital) ortamlardır.
- ✓ Hipermetinlerde içerik doğrusal biçimde sunulmayabilir. Okurlar, içerikteki bilgi alanları arasında köprüler aracılığıyla geçişler yapabilirler.
- ✓ Hipermetinler, okurların tercihleri doğrultusunda metindeki hangi bilgiye hangi sıra ile ulaşmak istediklerine kendilerinin karar verebildikleri etkileşimli ortamlardır.
- ✓ Hipermetinler dijital ortamlar olduğu için içerik, görsel ve işitsel medya türleriyle (ses, grafik, video vb.) zenginleştirilerek sunulabilir. Böylece, kullanıcı metinle ilgili dijital ortamdaki etkinliklerde psikomotor becerilerini de harekete geçirebildiğinden hipermetinler görsel, işitsel ve kinestetik öğrenenlere çoklu öğrenme imkânı sağlamaktadır.
- ✓ Okurun aktif olduğu bu dijital ortamların geleneksel metinlerdeki gibi belli bir başlangıç ve bitiş sayfası olmayabilir.
- ✓ Her okur metinde yer alan farklı bilgi kümeleri arasında kendi tercihlerine göre gezinerek okumalar yapabilir. Bu yönüyle hipermetinler yazarın yazdığı metinler değil kullanıcının okuma tercihlerine göre oluşan ve okurken oluşturulan metinlerdir.

Dil Bilgisi Öğretiminde Hipermetin Kullanımı

Dünya'da hipermetnin dayandığı bilgisayar destekli eğitim, maliyetli bir eğitim türü olarak görülse de, Türkiye'de 2010 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme) projesi ile bu olumsuzluk ortadan kalkmıştır. Proje aracılığıyla, üç yıl içerisinde bütün eğitim kademelerinde (*sırasıyla: ortaöğretim, ilköğretim ikinci kademe, ilköğretim birinci kademe ve okul öncesi*) bilgisayar teknolojisinin yaygınlaşması planlanmaktadır. FATİH projesi ile birlikte her sınıfta akıllı tahta ve internet bağlantısı kullanımına geçilmiş, elektronik materyaller de kullanılmaya başlanmıştır. FATİH projesi, ders kitaplarının ve diğer kaynakların animasyonlarla, ses, video, fotoğraf, harita, tablo gibi görsel-işitsel ve etkileşimli özelliklere sahip şekilde elektronik formatla zenginleştirilmiş kitap (z-kitap) adıyla uygulanmaya başlanması da hipermetinlerin kullanımına imkân

tanımaktadır. Z-kitapların içeriğinde zaten zengin, çok boyutlu, köprülerle bağlantı kurulan metinler yer almaktadır. Z-kitaplardan oluşan kütüphaneler de millî eğitim sisteminde dersle ve genel kültürle ilgili kaynaklara kolay erişimi sağlarken, dijital ve medya ortamlarını eğitim-öğretim sürecinde işlevsel hâle getirmektedir. Dolayısıyla, ülkemizde hipermetne dayalı öğretim uygulamalarının yapılması artık kolaylaşmış ve bir gereklilik hâlini almıştır. Türkçenin eğitimi ve öğretiminde öğrenciyi merkeze alan öğretim yaklaşımları uygulanmakta, özellikle yapılandırmacılık esaslı müfredatlarla bugün eğitim yapılmaktadır. Öğrenciyi merkeze alan bir anlayışla Türkçe dil bilgisi kuralları öğretmek için diğer aktif öğrenme uygulamaları ve araçları ile birlikte bilgisayar ve internet temelli hipermetinlerden yararlanılmasının kaliteyi yükselteceği öngörülebilir.

Dil bilgisinin dil becerilerinin gelişimi açısından önemi ve eğitimde teknoloji kullanımının artırılması çalışmaları göz önünde bulundurulduğunda, bilgisayar destekli öğretimin dil bilgisi başarısı üzerine etkisiyle ilgili deneysel nitelikli bir çalışmanın alanyazında yer almaması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir (Durukan, 2014). Hipermetinle oluşturulan öğrenme ortamında yapılacak dil bilgisi öğretimi çalışmalarına dair deneysel bir araştırmanın yapılması, uygulamadaki eksiklerin giderilmesi için yol gösterici olabilir. Ayrıca, ilgili alanyazın tarandığında hiper (köprü) metinlerin dil becerilerinin eğitiminde, özellikle okuma ve dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik kullanıldığı görülmektedir (Altun, 2000; Palermo, 2008; Türkyılmaz ve Başarmak, 2011; Durukan, 2014). Ayrıca Johnsen (1996), insanların dil bilgisini hipermetinsel ortamlarda, internet üzerinde ve bilgisayarlar aracılığıyla daha çok kullandığını, hipermetinsel materyallerin kaynaklara ulaşma, hız ve uygulama gibi faydalar sağladığını, bu gibi nedenlerle dil öğretiminde ve dil bilgisi konularının öğretiminde hipermetinlerin kullanımının giderek arttığını belirtmektedir.

Bahsedilen gerekçelerden hareketle bu çalışmada, ilköğretim Türkçe dersinde hipermetinle dil bilgisi öğretiminin öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkisini ve hipermetinle öğretime yönelik öğrenci görüşlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmada öğrencilerin metinler üzerinden, genel ağ(internet)da bilgi kaynaklarına ve dil bilgisi kurallarıyla ilgili

resimlere, etkinliklere yönelebileceği köprüleri içeren bir hipermetin ortamı kullanılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1) İlköğretim 8. sınıf Türkçe dersinde hipermetin ve geleneksel öğretimin dil bilgisi başarıları üzerindeki etkisi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2) İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin hipermetinle dil bilgisi öğretimine yönelik görüşleri ne yöndedir?

Yöntem

Bu çalışmada karma metot kullanılmıştır. Dil bilgisi öğretimindeki başarıyı belirlemek için deneysel modellerden “kontrol gruplu ön test-son test modeli” ve öğrenci görüşlerini belirlemek için “tarama modeli” dikkate alınmıştır. Bu çalışmanın örneklemini, Giresun ilinde bulunan bir ilköğretim okulunun iki farklı 8. sınıfında öğrenim gören 58 öğrenciden oluşmaktadır. Sınıflardan biri kontrol (n=28), diğeri ise deney (n=30) grubu olarak rastgele ayrılmıştır. Deney grubunda dil bilgisi çalışması hipermetin uygulamaları ile kontrol grubunda ise geleneksel öğretim ile yürütülmüştür.

Çalışmada kullanılan araştırma deseni

Çalışma Grubu	Cinsiyet		Uygulama Öncesi	Uygulama Süreci	Uygulama Sonrası
	Kız	Erkek			
Kontrol	12	16	DBBT	Geleneksel Öğretim	DBBT
Deney	11	19		Hipermetinle Öğretim	ÖGF

Verilerin Toplanması ve Analizi

Uygulanan öğretim biçimlerinin ilköğretim öğrencilerinin dil bilgisi başarıları üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen '**Dil Bilgisi Başarı Testi**' (DBBT) kullanılmıştır. Dil bilgisi konusundaki başarıyı ölçmek amacıyla hazırlanan DBBT için geçmiş yıllardaki SBS ve OKS sorularından “cümlelerin öğeleri” konusuyla ilgili 36 soruluk bir havuz oluşturulmuş ve sorular Türkçe öğretmenleri (n=5) tarafından incelenmiştir. İnceleme sonrasında, 10 soru havuzdan çıkartılmıştır. 26 soruluk testin güvenilirliğini test etmek için 112 ilköğretim öğrencisi üzerinde bir pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama sonrasında 'Dil

Bilgisi Başarı Testi(DBBT)'nin güvenilirlik iç tutarlık katsayısı Kuder Richardson (**KR-20**) formülü ile 0,84 olarak tespit edilmiştir. Puanlama kolaylığını sağlamak amacıyla sorulardan 1'i iptal edilmiş ve ölçeğin son hâlinde 25 soru yer almıştır. **DBBT**'de her soru 1 puan olarak analiz edilmiştir. Başarı testi ile elde edilen verilerin analizinde, SPSS istatistik programı kullanılmıştır. İlköğretim öğrencilerinin hipermetinle öğretime yönelik görüşlerini belirlemek için iki soruluk yarı yapılandırılmış '**Öğrenci Görüş Formu (ÖGF)**' geliştirilmiştir. Formla toplanan nitel veriler üzerinde içerik analizi yapılmıştır.

Uygulama süreci

Çalışmada hipermetinle öğretimin yapıldığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun dil bilgisi başarıları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla uygulamanın başlangıcında **DBBT** hem deney grubuna hem de kontrol grubuna ön test olarak uygulanmıştır. **DBBT**' den elde edilen veriler ışığında örnekleme oluşturan öğrenciler arasında belirgin bir farkın olmadığı (**Tablo 1**) tespit edilmiş ve deney ile kontrol grupları rastgele oluşturulmuştur.

Deney grubunda“cümlelerin öğeleri” konusunun öğretime yönelik örnekler içeren 8. Sınıf (Evren Yayınları) ders kitabındaki ilgili “*Türkiye'nin Önemi*” adlı metin görsel-işitsel araçlarla hipermetne dönüştürülmüştür. Örnek metin üzerinden köprü kurularak internet ağı üzerinden konuyla ilgili çeşitli sitelere bağlantı imkânı sunulmuştur. Hipermetinle işlenecek 2 haftalık bir ders süreci planlanmıştır. Ders süreci hipermetne göre planlanırken dersin gerektirdiği dil bilgisi kazanımları da önemsenmiş, hipermetinde bu kazanımlar için etkinliklere de yer verilmiştir. İlk hafta Türkçe dersi için dil bilgisi örnek metni ve etkinliklerini içerecek şekilde hazırlanan hipermetinsel ortam çeşitli teknolojik araçlarla öğrencilere sunulmuştur.

Öğrencilere öncelikle hipermetin kavramı ve hipermetnin nasıl kullanılacağı ile ilgili bilgi verilmiştir. Öğrencilerin bilgisayardan yararlanabileceği bir ortamda hipermetinsel dil bilgisi faaliyetleri yapılmıştır. Öğretmen, hipermetinlerle dil bilgisi etkinlikleri sürerken öğrencilere çeşitli sorular yönelmiş, öğrencilerin hipermetinlerin özelliklerini tam olarak keşfetmesini, dil bilgisi konularını örnekler üzerinde

kavramalarını, etkinlikleri doğru bir şekilde çözmelerini ve kendi örneklerini elektronik ortamda yazmalarını sağlamıştır. Uygulama için hazırlanan hipermetinde görsel ve işitsel unsurlar da yer almıştır. Bunun yanında hipermetinler üzerinde genel ağ linkleri de kurularak konu ile ilgili örneklerle ulaşılması sağlanmıştır. Hipermetin destekli dil bilgisi çalışmasının sonunda araştırmacı tarafından öğrencilere konuya yönelik bazı sorular yöneltilmiş ve dil bilgisi kurallarının uygulama düzeyinde çok iyi anlaşıldığı tespit edilmiştir. Bunun üzerine ikinci haftanın dördüncü dersinde son test uygulamasına geçilmiştir.

Deney grubunda kullanılan hipermetne ait görüntüler ekte verilmiştir.

Hipermetinde öğrencilerin örnek metne ulaşmasını ve metni sesli olarak dinlemelerini, metni sesli olarak dinlemesini sağlamak amacıyla bilgisayar ortamındaki farklı dosyalara bağlantı yapılmış; ayrıca öğrencilerin daha fazla nitelikli resimle karşılaşabilmesi için resim üzerinden bir genel ağ bağlantısı sayfaya eklenmiştir. Öğrenciler cümlenin öğeleri hakkında ek bilgi almak isterlerse ilgili ögenin baloncuğuna tıkladıklarına öge hakkında bilgi ve örnekler ekrana gelmiştir.

Kontrol grubunda “cümlenin öğeleri” konusu, kılavuz kitaptaki yönergeler doğrultusunda, geleneksel biçimde, araştırmacıların takibinde öğretmen tarafından anlatılmıştır. Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki belirlenmiş kazanımlara uygun olarak konular işlenmiştir. Yararlanılacak araç-gereçler önceden gözden geçirilmiştir. Kontrol grubunda öğretim süresince tüm konu başlıklarına yönelik öğretim ve örneklendirme çalışmaları öğretmen tarafından yürütülmüştür. Konu anlatımlarında öğretmen düz anlatım ve soru-cevap yönteminden yararlanmıştır. Öğrencilere çalışma kitabındaki konuyla ilgili etkinlikler çözdürülmüştür. Ders sonunda o günkü konu özetlenmiştir. Ders anlatımları tamamlandıktan sonra, öğretmen dönütler almış ve eksik olan kısımlar tekrar anlatılmıştır.

Uygulama haftada 5 ders saatini kapsayacak şekilde 2 hafta süreyle her iki grupta da araştırmacı tarafından yapılmıştır. Uygulama sonrasında deney ve kontrol grubuna DBBT son test olarak uygulanmış, iki farklı yöntemin dil bilgisi akademik başarısındaki etkisi arasında fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin yönetime yönelik görüşleri ise açık uçlu sorularla toplanmıştır. Uygulamadan 6 hafta sonra deney ve kontrol grubunun kalıcılık (hatırda tutma) düzeylerini

belirlemek için (DBBT) kalıcılık testi yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test, son test ve kalıcılık testi verileri toplanmış ve SPSS 16.0 aracılığıyla analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin dil bilgisi öğretimi başarıları üzerinde uygulanan hipermetinle öğretim ile geleneksel metodun etkisine yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 1: Deney ve kontrol grubu DBBT ön-son test ortalamalarına dair bulgular

		n	X	Ss	t	P
Ön test	Kontrol	28	12,97	1,86	1.525	0.134
	Deney	30	12,20	1,94		
Son test	Kontrol	28	21,04	2,35	2.778	0.007
	Deney	30	22,57	1,83		

Tablo 1 incelendiğinde deney ve kontrol grubunun **DBBT** ön test ortalamasının deney grubunda $X=12.20$, kontrol grubunda ise $X= 12.97$ olduğu görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi, iki grubun dil bilgisi başarıları arasında anlamlı bir fark olmadığı ($p. 0.134$; $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çalışma grubundaki öğrencilerin **DBBT** son test ortalamasının deney grubunda $X:22.57$, kontrol grubunda ise $X= 21.04$ olduğu görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi, iki grubun dil bilgisine yönelik başarıları arasında anlamlı bir farkın olduğu ($t= 2.778$; $p. 0.007$; $p<0.05$) belirlenmiştir.

Bu bulgu deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin dil bilgisi başarıları üzerinde deney grubunda uygulanan hipermetinle öğretimin kontrol grubunda uygulanan geleneksel yönetime göre daha etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: Deney grubunun dil bilgisi başarısına ait bulgular

		n	X	Ss	t	p
Deney	Son Test	30	22,57	1,83	20.208	0.000
	Ön Test	30	12,20	1,94		

Tablo 2 incelendiğinde, deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası dil bilgisi başarı testi puanları arasındaki farklara ilişkin t değeri 20,28 olup [$p<0.05$] önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular deney grubunda **DBBT**, ön test ve son test puanları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, dil bilgisi becerisine dair başarıda uygulanan hipermetinle öğretimin etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Kontrol grubuna dil bilgisi başarısına ait bulgular

		n	X	Ss	t	p
Kontrol	Son Test	28	21,04	2,35	15.176	0.000
	Ön Test	28	12,97	1,86		

Tablo 3 incelendiğinde, kontrol grubunda geleneksel öğretim metodu uygulanan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası **DBBT** puanları arasındaki farklara ilişkin t değeri 15,76 olup $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular kontrol grubunda **DBT** ön test ve son test puanları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu bulgu dil bilgisine yönelik başarıda uygulanan geleneksel öğretim metodunun da etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Deney ve kontrol grubunun dil bilgisi DBBT kalıcılık bulguları

		n	X	Ss	t	p
Kalıcılık	Deney	30	20,87	1,61	5.402	0.010
	Kontrol	28	18,46	1,77		

Uygulamadan 6 hafta sonra deney ve kontrol grubu öğrencilerinin hatırdan tutma düzeylerini belirlemek için **DBBT** kalıcılık testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulardan **DBBT** kalıcılık testi ortalamasının deney grubunda $X= 20.87$, kontrol grubunda ise $X= 18.46$ olduğu görülmektedir. Tablodaki verilerde de görüldüğü gibi, iki grubun hatırdan tutma düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğu ($t= 5.402$; $p. 0.010$; $p<0.05$) belirlenmiştir. Ulaşılan bulgulardan hareketle hatırdan tutma düzeyinde hipermetinle dil bilgisi öğretiminin geleneksel yöntemden daha etkili olduğu söylenebilir.

Hipermetinle Öğretim Çalışmalarına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin büyük bir kısmı (21 öğrenci); hipermetinle öğretim tekniğinin öğrenciyi aktif kıldığı, bilgiyi araştırma isteği uyandırdığı, teknoloji ve modern araçlar aracılığıyla bilgiyi araştırma ve bilgiye ulaşma alışkanlığı/becerisi kazandırdığı, başarıyı artırdığı, kendine güveni artırdığı, iş birliği ve etkileşimi geliştirdiği, çok yönlü öğretim araçlarıyla ders işlemenin zevkli olduğu yönünde olumlu görüş belirtmişlerdir.

Öğrencilerin bir kısmı (7 öğrenci) ise; hipermetinle öğretim tekniğinin çok zaman aldığı, öğrenmeyi belirli araç-gereçlerle sınırladığı, kalabalık sınıflarda etkili olmadığını, performansları düşük olan arkadaşlarının kendilerini yordukları yönünde olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bunun yanında öğrencilerden 2'si bu teknik yerine öğretmenin ders anlatmasını tercih ettiğini ifade etmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Hipermetinle öğretimin ilköğretim öğrencilerinin dil bilgisi başarılarına olan etkisini ve öğrencilerin hipermetinle öğretime yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada hipermetnin kullanıldığı

deney grubunda geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubuna göre daha yüksek seviyede bir başarının olduğu belirlenmiştir.

Bu doğrultuda araştırmanın bulgularına göre;

a) “Cümlelerin öğeleri” konusunun öğretiminde deney grubunda uygulanan hipermetinle öğretimin kontrol grubunda uygulanan geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğu;

b) Uygulama sonrası deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kalıcılık testinden elde edilen verilerden, hatırlama tutma düzeyinde hipermetinle öğretimin geleneksel yöntemden daha etkili olduğu;

c) Ayrıca deney grubundaki öğrencilerin hipermetinle öğretime yönelik çoğunlukla olumlu bir görüşe sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar hipermetinlerin dil becerilerinin geliştirilmesinde kullanımıyla ilgili diğer çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Johnsen, 1996; Miall ve Dobson, 1998; Dillon ve Gabbard, 1998; McBride ve Seago, 1999; Çakmak ve Altun, 2008; Palermo, 2008; Durukan, 2013). Türkyılmaz ve Başarmak (2011)'ın hipermetinlerin okuma ve dinleme becerisi üzerindeki etkisi incelemek için yaptığı araştırmada, hipermetinlerin okuduğunu ve dinlediğini anlama üzerinde sadece orta düzeyde başarı sağlandığına dair elde edilen sonuçlar ile araştırma sonuçları benzerlik göstermemektedir. Ancak aynı araştırmada, hipermetinler öncesinde hazırlayıcı unsurlar kullanıldığında ve öğrenciler bilgisayar kullanımı konusunda yetiştirildiğinde tam başarıya ulaşılabileceği sonucuna varılmıştır. Hipermetinsel öğrenme ortamlarının dil bilgisi öğretiminde kullanımıyla ilgili de alanyazında çeşitli araştırmalar mevcuttur. Örnek olarak, Heller (2009) tarafından yapılan dilbilgisi öğretiminde bilgisayar destekli materyallerin ve hipermetin ortamlarının dilbilgisi öğretiminde kullanımına dair araştırma sonuçlarına göre klasik öğrenme araç gereçlerine göre hipermetinle sağlanan öğrenme ortamlarının dil bilgisi öğretimini daha fazla iyileştirdiği, zor konuları kolaylaştırdığı ve süreci aktifleştirdiğine dair sonuçlara ulaşılmıştır. Bununla birlikte McBride ve Seago (1999) tarafından ikinci dil öğretiminde, dil bilgisi konularının hipermetinsel araçlarla öğretimine dair yaptıkları araştırmada, hipermetinsel öğrenme ortamlarının dil bilgisi öğretimi sürecinde çeşitli açılardan etkisinin olduğu görülmüştür. Bahsedilen sonuçlar, araştırmada elde edilen bulguları desteklemektedir.

Elde edilen bulgular, hipermetinle öğretimin dil becerileri ile birlikte dil bilgisi öğretiminde de katkısının olacağını, ayrıca dil öğretimi sürecinde başarı, güdüleme ve derse katılım açısından olumlu özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın sonuçlarından hareketle;

Dil bilgisi öğretiminde hipermetin benzeri teknolojik araç gereç, öğretim ortamı ve tekniklerin daha etkin biçimde kullanılması;

Türkçe öğretmeni adaylarına lisans öğrenimleri sırasında hipermetinle öğretim gibi yeni teknikler ve öğretim ortamları hakkında da eğitim verilmesi;

Dil bilgisinin farklı konuları üzerinde de hipermetinsel ortamın etkilerinin araştırılması önerilebilir.

Ekler *Hipermetin Görüntü 1*

TÜRKİYE'NİN ÖNEMİ

Ülkelerin uluslararası alandaki önemini coğrafi konumu, ekonomik, siyasi, askeri ve kültürel bağlantıları belirler. Türkiye, gerek siyasi gerek coğrafi konumu açısından dünyanın önemli ülkelerinden biridir. Türkiye'nin *önemi*, kıtalar arasında bir geçiş noktası, bir köprü, güç ve dostluk unsuru olmasından, genç ve dinamik nüfusuyla, zengin kaynaklarıyla, tabii ve tarihî güzellikleriyle dünyanın gözde ülkelerinden biri olmasından gelir.

Coğrafi konum olarak ülkemiz, eski lata denilen üç ana kıtanın yani Asya, Avrupa ve Afrika'nın birbirine en fazla yaklaştığı alanda yer alan bir *köprüdür*. Üç yamın denizlerle çevrili oluşu önemli birdeniz ulaşım kavşağı yapar ülkemizi. Üç kıtayı birbirine bağlayan Türkiye; aynı anda bir Avrupa, Asya, Balkan, Kafkas, Orta Doğu, Akdeniz ve Karadeniz ülkesidir. İşte bulunduğu bu *coğrafi konumu* nedeniyle Türkiye ilk çağlardan beri siyasi, kültürel ve ekonomik açıdan dünyanın en önemli ülkelerinden biri olmuştur.

Anadolu'nun Asya ile Avrupa arasındaki köprü konumu, Avrupa'ya çok yaklaşan bir yarımada oluşu ve Boğazlar, Anadolu'yu Orta Doğu'nun hatta dünyanın çok önemli bir coğrafyası durumuna getirmiştir. İstanbul ve Çanakkale Boğazları; Avrupa'yı Asya'ya, Akdeniz'i Karadeniz'e bağlayan su geçitleridir. Boğazlarımız, konumları nedeniyle dünyanın önemli ticaret yollarındandır. *Stratejik* önemi ve değeri nedeniyle bölgede etkin olmak isteyen devletler, tarih boyunca gerek Anadolu gerekse Boğazlar üzerinde egemenlik kurmak istemişlerdir.

METNİN DEVAMI

Hipermetin Görüntü II

Önceki resim

Sonraki resim

Fotoğraftan hareketle aşağıdaki "cümle öğelerini" kullanacak biçimde cümleler oluşturunuz. Görüntüde geçenleri dinlemek için ya da örnek paragrafa ulaşmak için ilgili resme tıklayınız. Daha fazla resme ulaşmak için dünya resmi üzerine tıklayınız.

Özne

Zarf tümleci

Yer tümleci

Yüklem

Örnek paragraf

Ek resimler

Dinle

Hipermetin Görüntü III

Önceki resim

Sonraki resim

Fotoğraftan hareketle aşağıdaki "cümle öğelerini" kullanacak biçimde cümleler oluşturunuz. Görüntüde geçenleri dinlemek için ya da örnek paragrafa ulaşmak için ilgili resme tıklayınız. Daha fazla resme ulaşmak için dünya resmi üzerine tıklayınız.

Özne

Nesne

Yer tümleci

Yüklem

Örnek paragraf

Ek resimler

Dinle

Kaynakça

- Akpınar, Y. (1999). "Bilgisayar destekli öğretim ve bilgi toplumunda insan nitelikleri." Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı ve Sergisi Bildirileri, ss.145- 149, Ortaođu Teknik Üniversitesi, 13-15 Mayıs 1999, Ankara.
- Altun, A. (2003). Understanding hypertext in the context of reading on the web: Language learners' experience. *Current Issues in Education [On-line]*, 6(12); 1-15.
- Baker, J. R. (2003). The impact of paging vs scrolling on reading online text passages. Usability News. 5,1, psychology. wichita.edu/surl/usabilitynews/51/paging_scrolling.htm'den 26.05.2008 tarihinde erişilmiştir.
- Botafogo, R.A., Rivlin, E., & Shneiderman, B. (1992). Structural analysis of hypertexts: identifying hierarchies and useful metrics. *ACM Transactions on Information Systems*, 10; 142-180.
- Brooks, K. (2002). Reading, Writing, and Teaching Creative Hypertext: A Genre-Based Pedagogy. *Pedagogy: Critical Approaches to Teaching Literature, Language, Composition, and Culture*, 2 (3); 337-356.
- Brown, B. (2000). The Theory of Hypertext. *WebNet Journal*, 2 (1); 46-51.
- Clark, R.E. & Craik, T.G. (1992). Interactive multimedia learning environments. *NATO ASI Series F: Computer and System Sciences*, 93, Springer, Berlin.
- Conklin, J. (1987). Hypertext: An introduction and survey. *IEEE Computer*, 20(9); 17-41.
- Çakmak, E.ve Altun, A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin hipermetinsel okuma süreçlerinin incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34; 63-74.
- DeStefano, D. & LeFevre, JA. (2007). Cognitive Load in Hypertext Reading: A Review, *Computers in Human Behavior*, 23; 1616-1641.
- Dillon, A.(1996). *Myths, Misconceptions, And An Alternative Perspective On information Usage And The Electronic Medium*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, p. 25-42.
- Dillon, A. ve Gabbard, R. (1998). Hypermedia as an Educational Technology: A Review of the Quantitative Research Literature on Learner Comprehension, Control, and Style. *Review of Educational Research*, 68; 322-349.
- Durukan, E. (2011). İlköğretim 6. sınıfta bilgisayar destekli öğretimin dil bilgisi başarısına ve kavram yanlışlarına etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31;319-334.
- Durukan, E. (2014).Effect of hypertextual reading on academic success and comprehension skills. *Educational Research and Review*, 9(14); 447-455.
- Dünser, A. & Jirasko, M. (2005). Interaction of hypertext forms and global versus sequential learning styles. *Journal of Educational Computing Research*. 32 (1); 79-91.
- Felix, U. (1999). Web-based language learning: A window to the authentic world. In R. Debski and M. Levy (eds.). *World CALL: Global perspectives on computer-assisted language learning*. pp.85-98. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Ganderton, R. (1999). Interactivity in L2 web-based reading. In R. Debski and M. Levy (eds.). *World CALL: Global perspectives on computer-assisted language learning*. pp.49-66. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Gemalmaz, E. (1995). Dil Bilimi ve Dil Bilgisi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 517; 1-8.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Kadiođlu Matbaası.
- Heller, I. (2009). Grammar learners as hypertext users and usability informants: an empirical evaluation of the Chemnitz Internet Grammar. Dissertation Master of Arts University of Auckland, New Zealand.
- Johnsen, L. (1996). The hypertext -based grammar- or the grammar of tomorrow, *Journal of Linguistics* 17;63-72.

- Kaput, J. J. (1991). Notations and representations as mediators of constructive processes. In E. von Glasersfeld (Ed.), *Radical constructivism in mathematics education* (pp. 53-74). Dordrecht, Kluwer.
- Karadeniz, Ş. (2006). Öğretim amaçlı hiper metin, hiper ortam ve çoklu ortamlar için tasarım ipuçları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2); 12-33.
- Konishi, M. (2003). Strategies for Reading Hypertext By Japanese ESL Learners. *The Reading Matrix*, 3 (3); 97-119.
- Mcbride, N. & Seago, K.(1999). Grammar and Hypertext: building blocks of adult second language Grammar Mediation through a Hypertext Package (*The A to Z of Grammar*) in Relation to Current Theories of Adult Second Language Acquisition/Learning and the Structural Features of Hypertext Systems, *Journal of Information Technology for Teacher Education*, 8; 2.
- McDonald, S., & Stevenson, R. J. (1996). Disorientation in hypertext: the effects of three text structures on navigation performance. *Applied Ergonomics*, 27(1); 61-68.
- McEneaney, J. (2001). Graphic and numerical methods to assess navigation in hypertext. *International Journal Human-Computer Studies*, 55; 761-786.
- Miall, D.S & Dobson T. M. (1998) Orienting the reader? A study of literary hypertext. The VIth Biannual IGEL Conference, Utrecht, The Netherlands, 02.02.2004 tarihinde <http://www.arts.ualberta.ca/igel/IGEL1998/dobsmial.pdf> adresinden alınmıştır.
- Naumann, J., Richter, T., Christmann, U. & Groeben, N. (2008). Working memory capacity and reading skill moderate the effectiveness of strategy training in learning from hypertext. *Learning and Individual Differences*, 18;197–213.
- Palermo, C.M. (2008). Eight grade students' reading performance in print and hypertexts social science studies environments. Doctoral dissertation. Fordham University. NewYork.
- Sala, N. (2002). Cooperative hypertext: An educational example. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 3(1); 14-19.
- Salmeron, L., Canas, J.J., Kintsch, W. & Fajardo, I. (2005). Reading Strategies and Hypertext Comprehension. *Discourse Processes*, 40 (3); 171-191.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Warschauer, M. & Healey, D. (1998). Computers and language learning: An overview. *Language Teaching*, 31; 57-71.
- Şahin, A. ve Alsancak, D. (2011). The effect of hypertexts with different lengths on reading and comprehension skills of the students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 28; 347 – 354.
- Türkyılmaz, M. ve Başarmak, U.(2011). Ana dil öğretiminde hipermetin kullanımınınokuduğunu anlamaya etkisi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23;197-212.
- Wallen, E.S. (2002).The Effect of different types of hypertext annotations on vocabulary recall, text comprehension, and knowledge transfer in learning from scientific texts,Unpublished Doctoral Dissertation, Universty of New Mexico.Albuquerque, p.42.

